

ТЕХНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Жаворонкова Г.В.

В статті визначено загрози технологічній безпеці держави. Сформульовано функції учасників моделі партнерства. Дано визначення категорії «економічна безпека регіону». Проведено аналіз технологічної інфраструктури регіону. Запропоновано заходи для забезпечення технологічної безпеки регіону.

Метою дослідження є авторське визначення економічної категорії «технологічна безпека регіону», яка повинна не суперечити національним інтересам держави, а також з'ясування чинників, що впливають на технологічну безпеку регіону та становлять для неї загрозу.

Результати дослідження: визначено, що пріоритетними напрямками наукової підтримки вирішення проблем технологічної безпеки стає інноваційна політика як держави, так і регіонів, високі технології, захист інтелектуальної власності на внутрішньому та зовнішньому ринках, створення кадрового потенціалу науки та баз знань, в тому числі і спеціальних, які підлягають державній охороні.

Обґрунтовано, що основою технологічної безпеки регіону є наявність власного економіко-технологічного потенціалу, рівень якого має відповідати світовим стандартам та вимогам сьогодення, з огляду на що, основним завданням регіональної влади з посилення технологічної безпеки є сприяння припливу в регіон новітніх технологій із одночасним контролем їх експорту з регіону для його економічного зростання та стійкого розвитку, а також забезпечення конкурентоспроможності продукції суб'єктів господарювання.

***Ключові слова:** регіон, безпека, технологічна інфраструктура, технологічна безпека регіону.*

ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ РЕГИОНА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Жаворонкова Г.В.

В статье определено угрозы технологической безопасности государства. Сформулированы функции участников модели партнерства. Дано определение категории «экономическая безопасность региона». Проведен анализ технологической инфраструктуры региона. Предложено мероприятия для обеспечения технологической безопасности региона.

Целью исследования является авторское определение экономической категории «технологическая безопасность региона», которая должна не противоречить национальным интересам государства, а также выяснение факторов, влияющих на технологическую безопасность региона и представляют для нее угрозу.

Результаты исследования: определено, что приоритетными направлениями научной поддержки решения проблем технологической безопасности становится инновационная политика как государства, так и регионов, высокие технологии, защита интеллектуальной собственности на внутреннем и внешнем рынках, создание кадрового потенциала науки и баз знаний, в том числе и специальных, подлежащих государственной охране.

Обосновано, что основой технологической безопасности региона является наличие собственного экономико-технологического потенциала, уровень которого должен соответствовать мировым стандартам и требованиям, учитывая, что основным заданием региональной власти по усилению технологической безопасности является содействие притоку в регион новейших технологий с одновременным контролем их экспорта из региона для его экономического роста и устойчивого развития, а также обеспечение конкурентоспособности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: регион, безопасность, технологическая инфраструктура, технологическая безопасность региона.

TECHNOLOGICAL SAFETY OF REGION AS THE CONSTITUENT OF NATIONAL INTERESTS OF STATE TECHNOLOGICAL SAFETY

Zhavoronkova G.V.

The article determines threats to technological safety of the state, defines functions of partnership model participants and category "economic safety of region", analyzes the technological infrastructure of region and proposes measures for maintaining technological safety of region.

Aim of research is the author's definition of the economic category "technological safety of region" which shall not contradict the state national interests, as well as determination of factors influencing and presenting threat to the technological safety of region.

Results of research: priority directions of the scientific support for solving the problems of technological safety include innovative policy of the state and regions, advanced technologies, protection of intellectual property on the internal and external markets, formation of human resources potential of science and databases, including special databases subject to the state protection.

It is grounded that the basis of technological safety of region is proper economic and technical potential, the level of which shall comply with the world standards and today's demands, therefore the main task of the regional power authorities for the enhancement of technological safety is favoring the inflow of advanced technologies into the region with the simultaneous control over their export from region for its economic growth and stable development, as well as provision of competitive capacity of products.

Key words: region, safety, technological infrastructure, technological safety of region.

Постановка проблеми. Дослідники України приділяють значну увагу місцю та функціям технологій в зростанні економіки та нівелюванню внутрішніх загроз національного господарства і підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Технологічна безпека охоплює глобальні проблеми безпеки в тому числі і техногенної сфери різного призначення, що є важливою для життєзабезпечення людини, суспільства та держави, а також навколишнього середовища.

На державному рівні технологічний імператив призиває до дій, так як техносоціальні системи сьогодні стають все більше комплексними, взаємопов'язаними та взаємозалежними. Методологія технологічної безпеки регіонів, в таких умовах, допоможе визначити загрози та слабкі місця для їх усунення, а також буде служити базисом стратегії соціально-економічного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання наукового обґрунтування та ефективною реалізації національної інноваційної політики, а також вирішення проблем в науково-технологічній та інноваційній сферах для формування завдань

економічної безпеки держави, знайшли своє відображення у дослідженнях Ю.М. Бажала, В.М. Гейця, В.О. Гусєва, О.О. Лапко, Б.Є. Патона, В.П. Семиноженка, Л.І. Федулової та інших.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Технологічна безпека регіонів повинна забезпечувати інноваційно-технологічний розвиток регіону та враховувати національні інтереси технологічної безпеки держави, проте дослідженням технологічної безпеки на регіональному рівні приділено недостатньо уваги. Крім того не існує наукового трактування категорії «технологічна безпека регіону».

Формування цілей статті. Метою даного дослідження є авторське визначення економічної категорії «технологічна безпека регіону», яка повинна не суперечити національним інтересам держави, а також з'ясувати чинники, що впливають на технологічну безпеку регіону та становлять для неї загрозу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вперше категорію «технологічна безпека України» ввели В.Т. Шлемко та І.Ф. Бінько [1], яка в їхньому розумінні полягає у впровадженні новітніх технологій, досягненні технічного прогресу, збереженні такого рівня вітчизняного науково-технічного й виробничого потенціалу, який у разі погіршення внутрішніх і зовнішніх умов забезпечив би виживання національної економіки за рахунок використання власних інтелектуальних і технологічних ресурсів, збереження державної незалежності.

Л. Антоненко та К. Дера поняття «технологічна безпека» [2] розуміють так, що в умовах інтенсифікації науково-технічного прогресу, скорочення строків життєвого циклу продуктів та послуг, глобалізації світового інноваційного простору тощо, вона має забезпечити інноваційну модель розвитку економіки шляхом скорочення строків виконання досліджень та розробок, а також прискорення впровадження інновацій у виробництво.

Одним з головних напрямків в Стратегії національної безпеки Російської Федерації [3] на середньострокову перспективу було визначено технологічну безпеку. З метою забезпечення технологічної безпеки визначено напрями, що мають удосконалюватись: державна інноваційна та промислова політика, яка охоплює пріоритет інноваційного розвитку національної економіки – фундаментальну та прикладну науку, освіту; федеральна контрактна система і система державного замовлення на підготовку висококваліфікованих спеціалістів та робочих кадрів; державно-приватне партнерство в сфері науки та технологій; створення умов для інтеграції науки, освіти та промисловості; проводяться системні дослідження в інтересах вирішення стратегічних задач національної оборони, державної та суспільної безпеки та стійкого розвитку країни.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» [4] науково-технологічна безпека входить складовою до економічної безпеки держави та має таке визначення «науково-технологічна безпека – це такий стан науково-технологічного та виробничого потенціалу, який дає змогу забезпечити належне функціонування національної економіки, достатнє для досягнення та підтримки конкурентоспроможності вітчизняної продукції, а також гарантування державної незалежності за рахунок власних інтелектуальних та технологічних ресурсів».

Функції держави відносно забезпечення економічної безпеки, в тому числі науково-технологічної, в умовах світової фінансової кризи суттєво ускладнені, так як основні потенційні загрози пострадянських країн, поступово перетворюються в реальні, серед яких до головних можна віднести такі [5]:

значне скорочення росту ВВП в порівнянні з періодом до кризи;

зниження інвестиційної та інноваційної активності, науково-технічного і технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку;

посилення державного регулювання та контролю в сфері ринкових відносин;
нестабільність в правовому регулюванні відносин в сфері економіки, в том числі фінансовій політиці держави;
відсутність ефективної програми запобігання фінансових криз;
ріст кредитних ризиків;
недостатні темпи відновлення та усунення структурної деформації в економіці;
критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків,
низькі темпи розширення внутрішнього ринку;
відхід в «тінь» національної економіки;
переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних над державними інтересами.

Невід'ємною частиною досліджень в сфері національної безпеки є оцінка дієздатності механізмів її функціонування, яка може дозволити перехід від переважно політичних до економічних інструментів. При цьому особливу увагу вимагає дослідження одного з найбільш фундаментальних факторів впливу на стан технологічної безпеки держави – це її наукове забезпечення.

Для забезпечення державної технологічної безпеки економічна політика повинна бути направлена на здійснення стратегії інноваційно-технологічного прориву за допомогою державних цільових програм (ДЦП), які базуються на реалізації моделі партнерства: держави, підприємств, науки та бізнесу. Для ефективного співробітництва необхідно передбачити, щоб кожний з партнерів мав чітко виконувати свої функції [6]:

1. Основні функції держави полягають у формуванні довго- та середньострокової стратегії інноваційно-структурного оновлення виробництва, що передбачає:

встановлення пріоритетів і здійснення інноваційно-інвестиційної та бюджетної політики, спрямованої на реалізацію цих пріоритетів;

здійснення за рахунок бюджетних коштів стартової підтримки базових інновацій у державному секторі із залученням приватного капіталу;

забезпечення формування сприятливого інноваційно-інвестиційного середовища;

реалізацію методів та засобів державної підтримки малого та середнього інноваційного сектору;

формування інноваційної та виробничої інфраструктури за участю вітчизняних та іноземних інвесторів.

2. Роль великого бізнесу в партнерських відносинах полягає у тому, що він має стати дієвим учасником технологічного прориву, тобто приймати активну участь у здійсненні структурно-інноваційної модернізації у виробництві при забезпеченні з боку держави антимонопольного регулювання та систематичного контролю.

3. Для малого і середнього бізнесу мають бути створені умови для посилення їх участі в інноваційному процесі, що сприятиме створенню простору для залучення широких верств населення й розвитку їх підприємницької ініціативи та інноваційної активності.

4. Державний сектор має бути спрямований на реалізацію стратегічних інноваційних пріоритетів і зосередження, здебільшого в стратегічно важливих галузях у неринковому секторі економіки.

5. Функції муніципального сектору, що пов'язані з забезпеченням за допомогою державних та залучених інвестицій умов життєдіяльності людини шляхом модернізації житлово-комунального господарства, охорони навколишнього середовища, а також зміцнення потенціалу духовного відтворення на основі реалізації вимог сучасного розвитку освіти й культури.

Таким чином, формування ДЦП уже на початковій стадії їх розроблення має бути підпорядковано стратегічній меті соціально-економічного розвитку України, якою визнано формування економіки знань. Тому, вважає В. Геєць [6], є сенс відійти від галузевого принципу формування програм (освіта, охорона здоров'я тощо) і фінансувати в першу чергу такі:

- зменшення відтоку до центрів глобалізації найбільш активної робочої сили та науково-технічних ресурсів, сприяння поверненню українців до вітчизни, співробітництво з діаспорою. Без вирішення цієї проблеми вітчизняні інвестиції в освіту, науку, охорону здоров'я, культуру знецінюватимуться швидше, ніж нарощуватиметься потенціал;

- кадрове забезпечення інноваційного розвитку в усіх секторах економіки;

- підвищення рівня використання, припинення деградації та попередження втрат наявного людського капіталу;

- забезпечення засобами освіти, ЗМІ та в реальних економічних, соціальних і культурних відносинах внутрішньої консолідації нації.

Однією з головних причин технологічної деградації вітчизняної економіки та слабкості інноваційної мотивації діяльності підприємницьких структур в Україні є перерозподіл ВВП через політичний механізм та отримання ренти. При великих обсягах ренти можливо вигідніше вкладати значні кошти в її присвоєння, чим в інноваційні проекти [7].

Інституціональне середовище в Україні не сприяє технологічному відновленню національної економіки, так як наявність інституціональних пасток, найбільш розповсюдженими з яких є масштабність тіньової економіки та корупції, пошук політичної ренти, консервують її технологічну відсталість. Ситуація може змінитися тільки за рахунок нових інституціональних змін [8].

Інституціональні трансформації в технологічній сфері мають відповідати наступним принципам [9]:

- системність інституціональних процесів, зокрема необхідно враховувати взаємодію та підпорядкованість різних рівнів господарського механізму та інноваційних структур, на які спрямовані трансформації;

- узгодженість інституціональних процесів в інноваційній сфері із загальними соціально-економічними трансформаціями;

- комплексність оцінки технологічної безпеки;

- динамічність, у тому числі систематичне уточнення напрямів інституціональних процесів у середньо - та довгостроковій перспективі.

На жаль, недотримання в Україні цих принципів на практиці, а також нехтування законами сучасного інституціоналізму, не дозволили сформувати результативне інституціональне середовище, яке надавало б допомогу відтворенню національної інноваційної системи та знижувало б загрози технологічній безпеці.

Отже, основою технологічної безпеки держави є наявність власного економіко-технологічного потенціалу, рівень якого повинен відповідати світовим стандартам та вимогам часу. Адже на сьогодні лідерами світового співтовариства поступово стають держави, економіка яких базується не на сировинно-ресурсному потенціалі, а на застосуванні новітніх технологій в усіх галузях господарювання: починаючи з виробництва і закінчуючи наданням послуг та функціями контролю.

Серед загроз технологічній безпеці держави варто виділити неналежне фінансування наукової діяльності, руйнацію матеріально-технічної бази наукових та науково-дослідних інституцій, старіння наукових кадрів, від'їзд за кордон науковців, зменшення кількості суб'єктів господарювання, що на власній базі створюють передові технології [10].

Як уже зазначалось, забезпечення технологічної безпеки повинно базуватись на чіткому розподілі функцій між державою та підприємницьким сектором, при чому

роль останнього повинна полягати в створенні нових технологій на базі здійснення НДДКР, а також в ринковому освоєнні інновацій; держава ж повинна сприяти розвитку фундаментальних знань, створенню технологічної інфраструктури та сприятливого ділового клімату.

Інноваційний розвиток, як основа технологічної безпеки, являється інструментом ефективного перерозподілу ресурсів на користь господарських ініціатив, розрахованих на якісний скачок, на прорив в комерційній, виробничій та соціальній сфері. Інноваційна політика держави повинна забезпечити безперервне прогнозування та моделювання економічного розвитку, усувати технологічне відставання, системно впроваджувати інновації в взаємопов'язаних сферах господарської діяльності, об'єднати венчурні інвестиції з задачами інноваційного розвитку. В кінцевому рахунку, ми маємо консервацію економічного, технологічного та соціального відставання, переважно екстенсивний характер економічного розвитку та значну втрату конкурентних позицій на світових ринках [11].

Вирішення проблем удосконалення технологічної системи національної економіки не можливо тільки виключно економічними методами, воно вимагає вивчення впливу на діяльність господарюючих суб'єктів інших суспільних елементів. Аналіз факторів, які сприяють інноваційному оновленню технологічної системи економіки, повинен будуватись на використанні методології міждисциплінарного аналізу.

Поняття «технологічна безпека регіону» прозвучало у визначенні: «Державна регіонально-інноваційна політика це: по-перше, історично визначений, з можливістю програмування рівень інноваційно-технологічного розвитку суспільства і здібностей людини, виражений у типах і формах здійснення життєдіяльності людей на основі реалізації технічних можливостей у сфері виробництва, його організації технічних можливостей у сфері виробництва, його організації та управління; по-друге, рівень технологічної безпеки регіону; по-третє, інтеграція технологій з передбаченими функціями людини, уміння створювати способи виробництва; по-четверте, технічна освіта та інноваційна культура» [12].

Значна диференціація в рівнях економіко-технологічного потенціалу розвитку регіонів складає безпосередню загрозу технологічній безпеці держави. Головною причиною такої загрози залишається відсутність в Україні дієвої політики регіонального розвитку, що призвело не лише до поглиблення диспропорцій і загострення соціально-економічних проблем в регіонах, але й до зниження рівня технологічної безпеки.

Відомо, що економічні можливості регіонів диференційовані через наявність різних географічних, історичних, демографічних і інших факторів. Тому, часто забезпечення технологічної безпеки регіону пов'язується з реалізацією регіоном абсолютних і відносних переваг у володінні різними ресурсами (трудовими, фінансовими, природними, науково-технологічними).

Своєчасне виділення і реалізація повного спектра регіональних інтересів гарантує високий рівень технологічної безпеки регіону. До основних територіальних (регіональних) інтересів відносяться [13]:

- наявність регіональних бюджетно-фінансових та інших економічних можливостей регулювання економіки;
- відповідність рівня і способу життєдіяльності населення, його окремих прошарків і груп державним та світовим стандартам;
- існування можливостей для ефективного використання наявних ресурсів (у першу чергу інтелектуальних);
- функціонування внутрішніх та міжрегіональних наукових зв'язків;
- стабільність суспільно-політичної і національно-етнічної ситуацій.

Протилежним поняттю «регіональний інтерес» є поняття загрози технологічній

безпеці регіону. Тобто, дотримання регіональних інтересів означає попередження і усунення відповідних їм загроз. Отже, виникає об'єктивна необхідність у проведенні аналізу загроз.

Кожний регіон України має свої специфічні особливості, які значною мірою впливають на його технологічну безпеку. Так, розвиток інноваційної діяльності в різних регіонах України є вкрай нерівномірним, що в значній мірі пов'язано з рівнем розвитку технологічної інфраструктури.

Економічну категорію «технологічна інфраструктура» було досліджено в монографії «Технологічна модернізація промисловості України» [12]. Зміст категорії науковці визначили в контексті структурно-економічних зрушень в економіці як «створення передумов ефективного засвоєння досягнень науково-технологічного прогресу». Тобто технологічна інфраструктура була розглянута як комплекс суспільно-економічних інституцій, що безпосередньо формують здатність країни розробляти та пропонувати на ринку нові технології. Згідно з широким трактуванням, до технологічної інфраструктури включають науку, інжиніринг та технічні знання, придатні для використання у виробничому секторі. Форми даної інфраструктури представлені різними інституціями.

Аналіз наявної в Україні технологічної інфраструктури, перш за все, свідчить про її недостатню розвиненість, функціональну неповнність та неспроможність охопити усі ланки інноваційно-технологічного процесу. Сформовано лише окремі елементи даної інфраструктури. Так, за даними облдержадміністрацій станом на початок 2009 р. в усіх регіонах України діяло лише 24 інноваційних центри, 28 науково-навчальних центрів, 11 інноваційних бізнес-інкубаторів, 5 центрів інновацій та трансферу технологій, 23 центри комерціалізації інтелектуальної власності, 21 науково-впроваджувальне підприємство, 19 регіональних центрів НТЕІ, 10 інноваційно-технологічних кластерів, функціонують нечисленні консалтингові фірми та небанківські фінансово-кредитні установи [14]. В регіонах України практично були відсутні венчурні фонди, а створення центрів трансферу технологій знаходилось на початковій стадії.

Отже, суттєвою загрозою розвитку технологічної інфраструктури в Україні є нерівномірність її розподілу за регіонами. Найвищий економіко-технологічний потенціал мають м. Київ та Київська область. Сьогодні на Київщині діють інноваційні центри різного типу, які накопичують досвід успішного супроводу інноваційних проектів на різних стадіях – Північний регіональний центр інноваційного розвитку, Інноваційний центр КП «Центр високих технологій та інновацій», Білоцерківський інноваційний бізнес-інкубатор, «Бізнес-інкубатор» та інші. Помітно активізувався вузівський сектор, радою ректорів якого розроблений проект концепції "Університетські технопарки України".

Розвиток інноваційної діяльності в Київській області також забезпечують: технологічний парк «Київська політехніка», створений на базі Національного технічного університету України «КПІ»; «Агротехнопарк» при Національному університеті харчових технологій; технопарк «Напівпровідникові технології й матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», створений при інституті фізики напівпровідників; Інститут електрозварювання імені Є.О.Патона.

Крім того є області, де окремі елементи технологічної інфраструктури більш розвинені, порівняно з іншими регіонами. Зокрема, у Полтавській області створено 3 інноваційних бізнес-інкубатори; у Луганській - 5 науково-навчальних центрів, 4 науково-впроваджувальних підприємства, 9 небанківських фінансово-кредитних установ; в Рівненській області діє 8 науково-впроваджувальних підприємств; в Івано-Франківській представлені майже всі елементи інноваційної інфраструктури – технологічний парк, інноваційний бізнес-інкубатор, дослідницький центр з питань інновацій, центр науково-технічної та економічної інформатії, інноваційно-

технологічний кластер, 3 центри комерціалізації інтелектуальної власності та 3 навчально-наукових центри. Достатньо розвинутою порівняно з іншими регіонами України є технологічна інфраструктура у Донецькій, Хмельницькій, Житомирській, Миколаївській та Харківській областях.

Створенням і використанням передових виробничих технологій (ПВТ) у 2010р., а також використанням раціоналізаторських пропозицій займалося 1694 підприємства і організації України, більшість яких – промислові підприємства Харківської та Донецької областей (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість підприємств та кількість створених і використаних передових технологій регіонами: 2010, одиниць

Регіон	Кількість підприємств		Кількість створених ПВТ	Кількість використаних ПВТ	
	Усього	з них			
		які створили ПВТ			які використовували ПВТ
Україна	1618	154	1590	376	9343
АР Крим	16	1	16	3	84
Вінницька	20	4	18	4	138
Волинська	18	-	18	-	249
Дніпропетровська	88	22	84	51	1416
Донецька	140	10	138	31	1023
Житомирська	88	1	88	8	101
Закарпатська	98	-	98	-	701
Запорізька	66	5	66	9	379
Івано-Франківська	22	4	22	6	120
Київська	24	1	24	1	134
Кіровоградська	20	1	19	1	123
Луганська	110	8	108	31	413
Львівська	54	7	53	11	527
Миколаївська	58	6	58	22	151
Одеська	85	2	85	3	247
Полтавська	34	5	33	6	268
Рівненська	20	1	20	1	69
Сумська	9	2	9	2	29
Тернопільська	8	-	8	-	29
Харківська	387	15	387	41	1441
Херсонська	24	4	24	6	89
Хмельницька	15	-	15	-	53
Черкаська	26	1	26	4	125
Чернівецька	15	1	15	1	37
Чернігівська	23	4	23	5	79
Київ	102	49	87	129	861
Севастополь	48	-	48	-	457

Джерело [16]

Для забезпечення впливу місцевої влади на розвиток інноваційно-технологічних процесів в деяких регіонах України обласними державними адміністраціями було розроблено та затверджено регіональні інноваційні програми, в яких стратегічною метою діяльності цих регіонів визначено формування інноваційної моделі розвитку економіки. Такі програми було затверджено, зокрема, в Черкаській області – «Обласна програма науково-технічного та інноваційного розвитку на 2008-2011 рр.», Запорізькій – «Цільова економічна програма інноваційного розвитку Запорізької області на 2008-2012 роки.» Реалізація зазначених програм має створити підґрунтя для активізації інноваційної діяльності, створення інноваційної, науково-виробничої

інфраструктури, забезпечення інтеграції освіти, науково-технічної сфери та виробництва як передумов інноваційного розвитку економіки регіонів, що усуне частину загроз технологічній безпеці регіону.

Таким чином, технологічна безпека регіону має на меті забезпечення захисту науково-дослідницької, виробничо-технічної та інноваційно-технологічної діяльності від зовнішніх і внутрішніх небезпек та забезпечення економічної стійкості регіону, а також забезпечення підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Як було доведено, регіони можуть мати свої пріоритети, напрямки, заходи, обумовлені особливостями їх інноваційно-технологічного розвитку. Але обов'язковими для виконання є ті, що виходять з пріоритетних національних інтересів. Ці підходи і визначають принципи державної технологічної політики, яка повинна містити [15]:

- пріоритет загальнонаціональних інтересів;

- вирівнювання рівня та стимулювання економіко-технологічного розвитку;

- забезпечення усім регіонам однакових умов розвитку;

- ресурсне забезпечення та планомірність проведення державної регіональної політики;

- взаємну відповідальність як центральних, так і місцевих органів влади за невиконання рішень центральних органів влади, якщо вони призвели до виникнення або посилення загроз національній безпеці;

- забезпечення наукового та комплексного підходу до стимулювання розвитку регіонів; підвищення ролі прогностичних розробок технологічного розвитку регіонів;

- цільову спрямованість державної підтримки розв'язання проблем технологічного розвитку регіонів;

- забезпечення узгодженості при формуванні стратегій технологічної безпеки регіонів та їх цілей з національними інтересами України щодо технологічного розвитку.

Аналіз наукових джерел виявив відсутність чіткого визначення економічної категорії «технологічна безпека регіону.» Узагальнюючи різні думки, даємо таке авторське визначення «технологічна безпека регіону – це такий стан його науково-дослідницького, інноваційно-технологічного та виробничо-технологічного потенціалу, який дає змогу забезпечити належне функціонування регіональної економіки, достатнє для досягнення та підтримки конкурентоспроможності продукції та суб'єктів господарювання, а також гарантування фінансової самостійності та економічної стійкості за рахунок власних інтелектуальних і технологічних ресурсів з одночасним контролем їх експорту та сприяння припливу в регіон новітніх технологій».

Забезпечити технологічну безпеку регіону дозволять такі заходи:

- дотримання інтересів регіону щодо розвитку технологій та впровадження інновацій суб'єктами господарювання;

- визначення загроз регіональним інтересам, що тягнуть за собою зниження рівня технологічної безпеки;

- оцінка імовірності, ступеня впливу та контрольованості загроз, виділення факторів ризику й агресивних факторів;

- проведення системного аналізу всіх компонент, визначення їх детермінант для оцінки рівня технологічної безпеки регіону;

- формування регіональної політики та інституційної трансформації, що сприятимуть підвищенню рівня технологічної безпеки регіону;

- моніторинг результатів регіональної технологічної політики.

Висновки. Пріоритетними напрямками наукової підтримки вирішення проблем технологічної безпеки стає інноваційна політика як держави, так і регіонів, високі технології, захист інтелектуальної власності на внутрішньому та зовнішньому ринках,

створення кадрового потенціалу науки та баз знань, в тому числі і спеціальних, які підлягають державній охороні.

Таким чином, основою технологічної безпеки регіону є наявність власного економіко-технологічного потенціалу, рівень якого має відповідати світовим стандартам та вимогам сьогодення, з огляду на що, основним завданням регіональної влади з посилення технологічної безпеки є сприяння припливу в регіон новітніх технологій із одночасним контролем їх експорту з регіону для його економічного зростання та стійкого розвитку, а також забезпечення конкурентоспроможності продукції суб'єктів господарювання.

Відсутність співвідношення національної безпеки та державної регіональної політики, механізмів сприяння захисту національних інтересів в економічній та технологічній сферах, при формуванні та впровадженні державної регіональної політики, вимагають в подальших наукових дослідженнях розроблення відповідних пропозицій та рекомендацій.

Список використаних джерел

1. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько : Монографія. — К. : НІСД, 1997. — 144 с. — (Сер. "Нац. безпека"; Вип. 2). — ISBN 966-554-002-5.

2. Антоненко Л.А. Технологічна безпека України у глобальному інноваційному просторі XXI сторіччя [Електронний ресурс] / Антоненко Л.А., Дера К.А. // Вісник національного університету «Львівська політехніка». — 2008. - № 628. — С. 18 – 23. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Ekonomika>

3. Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года // <http://topwar.ru/6148-nacionalnaya-ugroza-rossii-ee-tehnologicheskaya-bezopasnost.html>

4. Про основи національної безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради. - 2003. - №39. ст. 351.

5. Жаворонкова Г.В. Институционально-экономические изменения государства и его технологическая безопасность / Г.В. Жаворонкова, В.А. Жаворонков // Теория и инструментарий развития инновационной экономики в период глобальной рецессии: моногр. / Под ред. проф. А.В. Бабкина. — СПб.: Изд-во СПбГПУ, 2011. — С.475-505.

6. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / За ред. В.М. Гейця. — К.: Наукова думка, 2008. — 383 с.

7. Галабурда Н.К. Инновации, поиск ренты и эффективность постсоциалистической трансформации / Н.К. Галабурда // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. Вып. 40-1. — Донецк: ДонНТУ, 2011 — С. 119-124.

8. Волошенко В.В. Інституціональні фактори модернізації технологічної системи економіки України / В.В. Волошенко, Ю.І. Пилипенко // Наукові праці ДНТУ. Серія: економічна. Випуск 40-1. — Донецьк: ДонНТУ, 2011 — С. 92-98.

9. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3-х т. / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. — Т.3.: Інноваційно-технологічний розвиток економіки. К.: Фенікс, 2007. — 517 с.

10. Бреус С.В. Забезпечення економічної безпеки держави шляхом технологічної реструктуризації промисловості / С.В. Бреус // Стратегічна панорама. — 2007. - № 1. — С. 141-147.

11. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи : Аналітичні матер. до Парламентських слухань [«Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів»] / за ред. Л.І. Федулової, Г.О. Андрощука; ІЕП НАН України. — К., 2009. —

196 с.

12. Технологічна модернізація промисловості України / За ред. д-ра екон. наук Л.І. Федулової; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2008. – С. 331-332.

13. Жаворонков В.О. Стратегічне управління регіоном: економічна безпека, планування та розвиток: монографія / В.О. Жаворонков, Г.В. Жаворонкова, В.О. Жмуденко. – Умань: ВПЦ «Візаві», 1010. – 270 с.

14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів: Матер. Парламентських слухань у Верховній Раді України 17 червня 2009 р. / За заг. ред. проф. В.І. Полохала. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 630 с.

15. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України : монографія / [Федулова Л.І., Бажал Ю.М., Осецький В.Л. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової; НАНУ. – К., 2011. – 656 с.

16. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2010 році: стат. зб. – К. : Держслужба статистики України, 2011.

References

1. Shlemko V.T., Bin'ko I.F. *Ekonomichna bezpeka Ukrai'ny: sutnist' i naprjamky zabezpechennja* [Economic safety of Ukraine: essence and ways of provision]. K. : NISD, 1997. 144 p.

2. Antonenko L.A., Dera K.A. *Tehnologichna bezpeka Ukrai'ny u global'nomu innovacijnomu prostori HHI storichchja* [Technological safety of Ukraine in global innovative space of the 21st century]. // *Visnyk nacional'nogo universytetu «L'vivs'ka politehnika»*. 2008. №628. P. 18–23. <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika>

3. *Strategija nacional'noj bezopasnosti Rossijskoj Federacii do 2020 goda* [Strategy of national safety of Russian Federation by 2020]. // <http://topwar.ru/6148-nacionalnaya-ugroza-rossii-ee-tehnologicheskaya-bezopasnost.html>

4. *Pro osnovy nacional'noi' bezpeky Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny* [On basics of national safety of Ukraine: Law of Ukraine]. // *Vidomosti Verhovnoi' Rady*. 2003. №39. st. 351.

5. Zhavoronkova G.V., Zhavoronkov V.A. *Institucional'no-jekonomicheskie izmenenija gosudarstva i ego tehnologicheskaja bezopasnost'* [Institutional and economic changes in the state and its technological safety]. // *Teorija i instrumentarij razvitija innovacionnoj jekonomiki v period global'noj recessii: monogr.* / Pod red. prof. A.V. Babkina. SPb.: Izd-vo SPbGPU, 2011. P.475-505.

6. *Derzhavni cil'ovi programy ta uporjadkuvannja programnogo procesu v bjudzhetnij sferi* [State target programs and arrangement of program process in budget sphere]. / *Za red. V.M. Gejcja*. K.: Naukova dumka, 2008. 383 p.

7. Galaburda N.K. *Innovacii, poisk renty i jeffektivnost' postsocialisticheskoi transformacii* [Innovations, search for rent and effectiveness of post-socialism transformation]. // *Nauchnye trudy Doneckogo nacional'nogo tehničeskogo universiteta. Serija: jekonomicheskaja. Vyp.40-1*. Doneck: DonNTU, 2011. P. 119-124.

8. Voloshenjuk V.V., Pylypenko Ju.I. *Instycional'ni faktory modernizacii' tehnologichnoi' systemy ekonomiky Ukrai'ny* [Institutional factors of modernizing technological system of Ukrainian economy]. // *Naukovi praci DNTU. Serija: ekonomichna. Vypusk 40-1*. Doneck: DonNTU, 2011. P. 92-98.

9. *Strategichni vyklyky HHI stolittja suspil'stvu ta ekonomici Ukrai'ny* [Strategic challenges of the 21st century to the society and economy of Ukraine]. : v 3-h t. / *za red. V.M. Gejcja, V.P. Semynozhenka, B.Je. Kvasnjuka. T.3.: Innovacijno-tehnologichnyj rozvytok ekonomiky*. K.: Feniks, 2007. 517 p.

10. Breus S.V. *Zabezpechennja ekonomichnoi' bezpeky derzhavy shljahom tehnologichnoi' restrukturyzacii' promyslovosti* [Provision of state economic safety by

means of technological restructuring of industry]. // *Strategichna panorama*. 2007. №1. P.141-147.

11. *Innovacijno-tehnologichnyj rozvytok Ukrai'ny: stan, problemy, strategichni perspektyvy* [Innovative and technological development of Ukraine: condition, problems, strategic perspectives]. : *Analitichni mater. do Parlaments'kyh sluhan' [«Strategija innovacijnogo rozvytku Ukrai'ny na 2010-2020 rr. v umovah globalizacijnyh vyklykiv»]* / za red. L.I. Fedulovoi', G.O. Androshhuka; IEP NAN Ukrai'ny. K., 2009. 196 p.

12. *Tehnologichna modernizacija promyslovosti Ukrai'ny* [Technological modernization of Ukrainian industry]. / *Za red. d-ra ekon. nauk L.I. Fedulovoi'; In-t ekon. ta prognozuv.* K., 2008. P. 331-332.

13. Zhavoronkov V.O., Zhavoronkova G.V., Zhmudenko V.O. *Strategichne upravlinnja regionom: ekonomichna bezpeka, planuvannja ta rozvytok: monografija* [Strategic regional administration: economic safety, planning and development: monograph]. *Uman': VPC «Vizavi», 1010. 270 p.*

14. *Strategija innovacijnogo rozvytku Ukrai'ny na 2010-2020 rr. v umovah globalizacijnyh vyklykiv* [Strategy of innovative development of Ukraine for 2010-2020 in the conditions of globalization challenges]. : *Mater. Parlaments'kyh sluhan' u Verhovnij Radi Ukrai'ny 17 chervnja 2009 r. / Za zag. red.. prof. V.I. Polohala. K. : Parlaments'ke vyd-vo, 2009. 630 p.*

15. Fedulova L.I., Bazhal Ju.M., Osec'kyj V.L. *ta in. Tehnologichnyj imperatyv strategii' social'no-ekonomichnogo rozvytku Ukrai'ny : monografija* [Technological imperative of strategy of social and economic development of Ukraine]; *za red. d-ra ekon. nauk, prof. L.I. Fedulovoi'; NANU. K., 2011. 656 p.*

16. *Naukova ta innovacijna dijal'nist' v Ukrai'ni u 2010 roci* [Scientific and innovative activities in Ukraine in 2010]. : *stat. zb. K. : Derzhsluzhba statystyky Ukrai'ny, 2011.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Жаворонкова Галина Василівна, доктор економічних наук, професор,
Національний авіаційний університет
пр-т Комарова 1, м. Київ, 03680, Україна

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Жаворонкова Галина Васильевна, доктор экономических наук, профессор,
Национальный авиационный университет
пр. Комарова 1, г. Киев, 03680, Украина

DATA ABOUT THE AUTHOR

Galyna Vasylivna Zhavoronkova, Doctor of Economics, Professor,
National Aviation University
Komarova Blvd., 1, Kyiv, 03680, Ukraine